

СИЛАБУС
освітнього компонента
«СОЦІОЛОГІЯ І СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ»

Ступінь освіти: фаховий молодший бакалавр

**Освітньо-професійна
програма:**
Галузь знань:
Спеціальність:

Психологія
05 Соціальні та поведінкові науки
053 Психологія

**Посилання на курс у системі
дистанційного навчання:**

<https://posekmodule.km.ua/course/view.php?id=1575>

Семестр:
II

**Кількість
кредитів:**
4

Мова викладання:
державна (українська)

Розклад занять: <https://kpdi.edu.ua/studentu/rozklad-zanyat>

Керівник курсу:

Дудченко Володимир Степанович,
кандидат філософських наук, викладач циклової комісії
соціальної роботи, психології та фізичної культури

**Контактна
інформація:**

тел. **+380677907399**
e-mail. yds190565@gmail.com

**Інформація про
консультації (за
потреби):**

очна/онлайн (Viber, Google Meet, Zoom) (за потреби)

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни:	<i>формування системи професійних знань, умінь і практичних навичок, необхідних для організації та проведення тренувального процесу, навчання техніки різних способів плавання, розвитку фізичних якостей та удосконалення рухових дій у водному середовищі, а також забезпечення безпечних умов під час занять</i>
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість модулів	
Форма навчання	очна
Статус навчальної	<i>обов'язковий освітній компонент</i>

дисципліни	
Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання	Перелік раніше здобутих результатів навчання: історія української державності та культури, основи філософських знань
Підсумковий (семестровий, річний) контроль	Диференційований залік

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Індекс матриці ОПП	Програмні компетентності та результати навчання
РН 4	Застосовувати академічні знання та практичні навички в організації самостійної роботи та саморозвитку.
РН 8.	Дотримуватися вимог охорони праці і безпеки життєдіяльності, правил поведінки на спортивному об'єкті, використання інвентаря та обладнання.
РН 10	Зміцнювати особистісне та громадське здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя.
РН 13.	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
ЗК 1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 2.	Розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності психолога.
ЗК 4.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 5.	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 6.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК 9.	Здатність ефективно взаємодіяти з представниками різних вікових, соціальних груп та особами з інвалідністю, використовуючи принципи толерантності, партнерства й інклюзивного підходу.
ЗК 10.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини.
ЗК 11.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК 3.	Здатність розуміти індивідуальні-психологічні відмінності особистості та враховувати основні підходи до їх вивчення.
СК 8.	Здатність надавати первинну психологічну та кризову допомогу (індивідуальну та групову), у тому числі особам з особливими освітніми потребами та вразливим групам населення.

СТРУКТУРА КУРСУ

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
2	-	2	-	-	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як наука	<i>Розуміти</i> сутність соціології та соціальної інклюзії, їх місце в суспільствознавстві, закони та категорії. <i>Знати</i> функції соціології, основні методи дослідження, ключові поняття інклюзії. <i>Вміти</i> застосовувати методи соціології, аналізувати соціальні явища, пояснювати роль інклюзії, створювати навчальні матеріали (схеми, таблиці, приклади)..
-	-	-	-	6	Тема 2. Зародження соціологічної думки в Україні.	<i>Розуміти</i> історичні витoki соціології в Україні, ідеї Драгоманова, Грушевського, Липинського, сучасні тенденції. <i>Знати</i> основні етапи розвитку української соціології, проблеми та досягнення, ключові напрями сучасних досліджень. <i>Вміти</i> аналізувати соціологічні концепції, застосовувати їх для пояснення суспільних процесів, робити порівняльні висновки.
2	-	2	-	6	Тема 3. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою	<i>Розуміти</i> генезис інклюзивної освіти як соціального явища та її роль у формуванні демократичного суспільства, сутність інклюзивного навчання, взаємозв'язок між міжнародними стандартами прав людини та освітньою політикою України, основні принципи інклюзивної освіти, значення виховання дітей з особливими освітніми потребами для розвитку інклюзивного суспільства. <i>Знати</i> міжнародні стандарти, українські реформи, етапи та особливості організації інклюзивного навчання. <i>Вміти</i> аналізувати документи, пояснювати переваги інклюзії, застосовувати принципи інклюзивної освіти на практиці.
2	2	-	-	6	Тема 4. Суспільство як соціальна система	<i>Розуміти</i> суспільство як систему, його риси та типологію, взаємозв'язок між соціальними процесами, взаємодією, відносинами та їхнім змістом, особливості постіндустріального суспільства. <i>Знати</i> базисні компоненти соціального життя, особливості постіндустріального суспільства, класичні та сучасні підходи до типологізації суспільства <i>Вміти</i> аналізувати елементи соціальної системи, застосовувати системний підхід, порівнювати типи суспільств, використовувати приклади з сучасного життя

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						для ілюстрації соціальних процесів та інститутів, формулювати висновки щодо динаміки суспільства та його трансформацій.
2	-	-	-	6	Тема 5. Соціальна структура та соціальна стратифікація	<i>Розуміти</i> соціальну структуру, стратифікацію, мобільність, модернізаційні зміни. <i>Знати</i> складові соціальної структури, теорії стратифікації, тенденції мобільності, прояви нерівності. <i>Вміти</i> складати схеми, аналізувати нерівність, застосовувати теорії, робити висновки щодо сучасних процесів.
2	-	-	-	6	Тема 6. Особистість у системі соціальних зв'язків	<i>Розуміти</i> особистість як об'єкт і суб'єкт соціальних відносин, процес соціалізації, роль глобалізації. <i>Знати</i> стадії соціалізації, агентів та інститути, поняття статусу й ролі. <i>Вміти</i> аналізувати соціалізацію, визначати статуси й ролі, складати схеми соціальної структури та типології особистості.
2	2	2	-	6	Тема 7. Труднощі процесу соціалізації осіб з особливими потребами	<i>Розуміти</i> труднощі соціалізації дітей з ООП, бар'єри середовища, значення інклюзивної освіти, значення розвитку комунікативних навичок, співпраці та соціальних компетентностей для успішної інтеграції, підготовку до дорослого життя та професійного шляху як завершальний етап соціалізації. <i>Знати</i> причини невдалої соціалізації, методи розвитку соціальних компетентностей, роль родини та інституцій, переваги інклюзивної освіти для суспільства. <i>Вміти</i> аналізувати бар'єри, складати карту соціальних потреб, формулювати рекомендації щодо інтеграції, формулювати рекомендації щодо інтеграції дітей з ООП у колектив та підготовки до професійного життя.
2	-	-	-	2	Тема 8. Соціологія культури	<i>Розуміти</i> предмет і об'єкт соціології культури, культуру як соціальне явище, її функції. <i>Знати</i> основні поняття й категорії, структуру, елементи, форми та види культури. <i>Вміти</i> аналізувати культурні явища, складати схеми, порівнювати форми культури, застосовувати теорії до практики.
-	2	-	-	2	Тема 9. Соціологія освіти	<i>Розуміти</i> : освіту як соціальний інститут, її

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						роль у соціалізації та формуванні толерантності, взаємозв'язок між системою освіти та соціальною структурою суспільства. <i>Знати</i> предмет і об'єкт соціології освіти, функції освіти, проблеми освітньої сфери. <i>Вміти</i> аналізувати освітні процеси, розробляти план заходів для толерантного середовища, застосовувати соціологічні теорії.
-	-	-	-	2	Тема 10. Наука як особливе соціальне явище	<i>Розуміти</i> науку як соціальне явище, її функції та роль у суспільстві, глобалізацію науки як чинник міжнародної співпраці, інтеграції знань та мобільності дослідників. <i>Знати</i> соціальні функції науки, етапи розвитку, особливості глобалізації, приклади міжнародних консорціумів. <i>Вміти</i> аналізувати функції науки, пояснювати її глобалізацію, застосовувати приклади для аргументації.
2	-	2	-	4	Тема 11. Соціологія громадської думки	<i>Розуміти</i> природу громадської думки, її роль у суспільстві, відмінності у різних політичних режимах. <i>Знати</i> джерела, структуру, функції та канали висловлювання громадської думки. <i>Вміти</i> аналізувати фактори формування, пояснювати роль медіа, порівнювати демократичні та авторитарні моделі.
-	-	-	-	2	Тема 12. Соціологія праці та управління	<i>Розуміти</i> сутність соціології праці та управління, соціальні функції праці, взаємозв'язок між працею, соціальною структурою та соціальними інститутами. <i>Знати</i> об'єкт, предмет, категорії соціології праці, основні функції та підходи до управління. <i>Вміти.</i> аналізувати трудові процеси, застосовувати категорії, пояснювати роль праці та управління у суспільстві.
2	-	-	-	4	Тема 13. Соціологія релігії	<i>Розуміти</i> становлення соціології релігії, релігію як соціальний інститут, її функції та взаємозв'язки. <i>Знати</i> предмет і об'єкт соціології релігії, соціальні функції, вплив релігії на стратифікацію, політику та економіку.. <i>Вміти</i> аналізувати релігійні явища, застосовувати соціологічні підходи, робити висновки щодо ролі релігії у суспільстві.
2	-	2	-	6	Тема 14. Соціологія	<i>Розуміти</i> природу конфлікту, його функції,

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
					конфлікту	стадії та роль у соціальних змінах. <i>Знати</i> історію становлення соціології конфлікту, теорії, типологію, методи розв'язання. <i>Вміти</i> аналізувати конфлікти, застосовувати теорії, визначати стадії розвитку конфлікту на прикладах, використовувати стратегії управління.
2	-	2	-	4	Тема 15. Соціологія молоді та сім'ї	<i>Розуміти</i> роль сім'ї та молоді у суспільстві, значення державної політики. <i>Знати</i> основні поняття соціології сім'ї та молоді, напрями сімейної та молодіжної політики, державну сімейну політику в Україні, сучасні програми підтримки молодих сімей, соціальний захист сімей, особливості сім'ї як соціального інституту та як малої групи (емоційні зв'язки, взаємна підтримка). <i>Вміти</i> аналізувати проблеми молоді, інтерпретувати соціологічні дані, оцінювати ефективність програм підтримки, формулювати висновки про роль сім'ї та молоді у сучасному суспільстві.
2	2	-	2	6	Тема 16. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти	<i>Розуміти</i> дитину з ООП як суб'єкта інклюзії, роль сім'ї та співробітництва, логіку співробітництва між педагогами, асистентами та батьками як основу інклюзивної практики. <i>Знати</i> особливості розвитку, етапи соціалізації, поняття родини, навчальної команди, громади, принципи інклюзивної освіти. <i>Вміти:</i> аналізувати кейси, організовувати співпрацю, оцінювати роль сім'ї та педагогів.
2	-	-	-	4	Тема 17. Гендерна соціологія	<i>Розуміти:</i> предмет гендерної соціології, співвідношення понять «стать» та «гендер», процес формування ідентичності, значення виховання рівності для формування інклюзивного суспільства. <i>Знати:</i> основні поняття, методи виховання рівності, роль сім'ї, освіти та медіа, приклади сучасних підходів до виховання рівності та інклюзії. <i>Вміти:</i> аналізувати стереотипи, застосовувати методи їх подолання, пояснювати процес самовираження особистості, наводити приклади подолання стереотипів у сучасному суспільстві.

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Нормативна база освітнього процесу доступна за посиланням

<https://kpdi.edu.ua/publiczna-informatsiia/polozhennya-yaki-reglamentuyut-diyalnist-institutu>

Дотримання умов доброчесності	Дотримання положень Кодексу академічної доброчесності НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».
Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти	Зарахування результатів навчання у неформальній та інформальній освіті здійснюється згідно з Положенням про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у НРЗВО КПДІ, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі або змістовому модулю): закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі або змістовому модулю). Критерії оцінювання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. 1. Наявність документа про завершення: сертифікат, диплом, грамота або інший документ, що підтверджує успішне проходження. 2. Відповідність змісту отриманих знань та здобутих результатів навчання тематиці курсу: у випадку якщо це курси, вебінари, семінари, круглі столи тощо, їх тематика має відповідати одній або кільком темам, які визначені даною робочою програмою. 3. Система оцінювання. Здобувач отримує: - відмінно (12-10 балів), якщо курс має значний обсяг, містить практичну складову, зміст курсу повністю відповідає програмним результатам навчання. Здобувач, який отримує оцінку «відмінно», демонструє глибокі, системні знання та високий рівень практичних навичок, здобутих у неформальній освіті. Він не просто засвоїв матеріал, а й здатен застосовувати його в реальних умовах, аналізувати та створювати власні рішення; - добре (9-7 балів): якщо зміст збігається з основними положеннями певної теми. Здобувач на цьому рівні володіє основними знаннями та вміннями, які відповідають ключовим положенням певної теми. Уміє застосовувати отримані знання в типових, стандартних ситуаціях. Здатний виконати практичні завдання, що були частиною курсу. Може виконувати аналітичну роботу, але потребує додаткових роз'яснень для вирішення нестандартних проблем; - задовільно (6-4 балів): короткостроковий семінар або тренінг, що дає базове розуміння теми. Здобувач володіє базовим розумінням теми, але його знання є фрагментарними, а навички – обмеженими. Його знання є поверхневими, і він може мати значні труднощі з поясненням взаємозв'язків між різними аспектами теми.

Очікування	Організація освітнього процесу та відвідування занять відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»», «Положення про організацію освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»», «Положення «Про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».
Відвідування занять	Відвідування лекційних, практичних та семінарських занять з дисципліни є обов'язковим для всіх студентів відповідно до розкладу.
Відпрацювання пропусків занять	Студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал за наведеними у силабусі джерелами інформаційного забезпечення і ліквідує заборгованість під час консультацій. Відпрацювання пропусків занять відбуваються відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу».
Допуск до заліку	Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» всі студенти, котрі не мають пропусків занять (відпрацювали пропуски занять) допускаються до диференційованого заліку.
Підсумкова залікова оцінка з дисципліни	Оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів освіти враховує виконання усіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою з навчальної дисципліни «Соціологія і соціальна інклюзія». Для поточного оцінювання знань та диференційованого заліку використовується 12-бальна шкала з переведенням підсумкової оцінки у 4-бальну. Деталі, щодо підсумкового контролю окреслені у «Положенні про організацію освітнього процесу» та «Положенні про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут».

ВЕРИФІКАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
Критерії оцінювання навчальної діяльності студента
Оцінювання за 4-бальною шкалою

Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Диференційований залік
Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	Зараховано з оцінкою «відмінно»
Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно варіативний)	добре	Зараховано з оцінкою «добре»
Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	Зараховано з оцінкою «задовільно»
Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний) з можливістю повторного складання семестрового контролю	незадовільно	не зараховано

Оцінювання за 12-бальною шкалою

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може

		підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Переведення 12-бальної шкали у 4-бальну шкалу

<i>Оцінка за 12-бальною шкалою</i>	<i>Оцінка за 4-бальною шкалою</i>
10-12 балів	відмінно
7-9 балів	добре
4-6 балів	задовільно

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Нормативно-правова база	1. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. Документ 995_g71, чинний. Поточна редакція від 06.07.2016. Електронний ресурс. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71_Text. 2. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України із змінами, внесеними згідно із законом № 2249-viii від 19.12.2017. Електронний ресурс. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12_Text. 3. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї : Закон України із змінами, внесеними згідно із Законом № 1490-VIII (1490-19) від 07.09.2016, ВВР, 2016, № 41, ст.635. Електронний ресурс. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17_Text. 4. Про спеціальну освіту : Закон України (проект). Міністерство освіти і науки України. Електронний ресурс. URL: https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya.
Основна література	5. Барвінський А. О. Соціологія. Курс лекцій. Київ : ЦНЛ, 2020. 327 с. 6. Городяненко В. Г. Соціологія: підручник. Київ : Академія, 2021. 560 с. 7. Городяненко В. Г. Соціологія: підручник. Київ : Академія, 3-тє вид., перероб., допов. Київ: Академія, 2018. 542 с. 8. Курчаба Т. Соціологія : навч.-метод. посіб. / Тетяна Курчаба. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2015. 183 с. 9. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2017. 198 с. 10. Піча В. М. Соціологія : підручник, Вид. 2-ге, стереотип. Львів : Магнолія плюс ; Новий світ 2000, 2016. 277 с. 11. Піча В. М. Соціологія : підручник Вид. 4-те, випр. Львів : Новий Світ, 2000, 2008. 291 с. 12. Примуш М. В. Загальна соціологія : навч. посіб. М. В. Примуш. Київ : Професіонал, 2020. 590 с. 14. Сірій Є. В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : навч. посіб. Вид. 3-тє, випр. і доп. Київ : Атіка, 2009. 491 с. 15. Танчин І. З. Соціологія : навч. Посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Знання, 2018. 351с. 16. Арбешша В.П. Етносоціологія. Харків 2020. 313с. 17. Юрій М. Ф. Соціологія : підручник М. Ф. Юрій. Київ : Кондор, 2009. 287 с. 18. Висоцька А.М. Педагогічні умови формування соціальної поведінки учнів з порушеннями психофізичного розвитку Зб.наук.праць Кам'янець-Подільського держ. університету: Серія соціально-педагогічна. Вип. 7 / За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака. Кам'янець-

	Подільський: ПП Мошинський В.С., 2017. 19. Висоцька А.М. Соціалізація у контексті проблеми виховання особистості школяра з порушеннями психофізичного розвитку Зб.наук.праць Кам'янець-Подільського держ. університету: Серія соціально-педагогічна. Вип.10/ За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака. Кам'янець-Подільський: "Аксіома", 2018. 20. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./[Тоні Бут]; пер. з англ. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.190 с. 21. Інклюзивна школа: Особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М., Таранченко О.М. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І, Київ, 2020. 22. Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 192 с. 23. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навчально-методичний посібник. Київ, 2010. 96 с. (Серія «Інклюзивна освіта»). 24. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / Колупаєва А.А., Таранченко О.М. та ін. / За заг.ред. Колупаєвої А.А. Київ: 2011, 260 с.
Додаткова література	25.Піча В.М. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Словник-довідник. Київ: Новий світ, 2003. 292 с. 26.Пилипенко В.Є., Вишняк О.І., Куценко О.Д. та ін. Спеціальні та галузеві соціології. Київ, 2004. 234 с. 27.Сірий Є.В. Соціологія. Київ: 2004. 245 с. 28. Алан І. Джонсон. Тлумачний словник з соціології. Пер. з англ. за наук. ред. В. Усагва і А. Хоронжого. Львів :2003. 29. Старовойта І.С Соціологія: Курс лекцій. Тернопіль: 2004.127 с. 30. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с. (Серія «Інклюзивна освіта»). (Лист МОН України № І/П-3626 від 30.04.10 р.). 31. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник у 9 книгах / За заг.ред. Колупаєвої А.А. Київ: 2010. (Серія «Інклюзивна освіта»). 32. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів, 2008. 334 с.
Інтернет-ресурси	33.https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/SOC101/2015_T1/about 34.https://uk.wikipedia.org/wiki/pidruchniki.com/14170120/sotsiologiya/sotsiologiya_sistemniy_poglyad_suspilstvo 35. http://textbooks.net.ua/content/category/40/91/46/ 36.https://studfiles.net/preview/4000482/

	37. Концепція інклюзивної освіти (за ред. Засенка В.В.) // [Електронний ресурс]. 2010. Режим доступу: http://www.mon.gov.ua .
--	---